

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Kristina Kallas
Haridus- ja Teadusministeerium
pinal@hm.ee

Teie 03.07.2026 nr 8-1/26/3500

Meie 16.07.2026 nr 2.3-5/26/2645-3

Arvamus eelnõule

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile arvamuse avaldamiseks vabariigi Valitsuse määruse „Tõlkeandmekogu põhimäärus“ eelnõu.

Meil on eelnõu osas järgmised tähelepanekud.

1. Eelnõu § 2 lõikes 1 loetletakse konkreetsed asutused, mis on tõlkevärava kaasvastutavateks töötlejateks. Samas keeleseaduse (KeeleS) § 7¹ lõike 5 kohaselt on tõlkeandmekogu kaasvastutavate töötlejate ring laiem ehk kõik kasutajaasutused. Eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et *seaduses oli sätestatud vaid Eesti Keele Instituut (EKI) ning vaid viide, et tõlkeväraval on teised kaasvastutavad asutused. Seega loetletakse kõik teised kaasvastutavad kui kasutajaasutused põhimääruse tasandil (KeeleS § 7¹ lg 5).*

Avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seaduse 759 SE¹ seletuskirjas on selgitatud, et pärast keeleseaduse muudatuste vastuvõtmist võtavad tõlkevärava kasutusele I etapi väljatöötamisel osalenud asutused (PPA, JDM, RaM ja HTM); II etapiga liitub veel riigiasutusi (EMTA, Riigikogu, prokuratuur, kohtud jt) ning III etapis on võimalik tõlkeväravat kasutada kohaliku omavalitsuse asutusel, avalik-õiguslikul ülikoolil, advokatuuril, notaril, kohtutäituril, vandetõlgil ja muul avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutusel, samuti laiemal avalikkusel.

Seega on tulevikus tõlkevärava kasutajate ring tunduvalt laiem, kui põhimääruses nimetatud kuus asutust. Selline konkreetsete asutuste nimetamine põhimääruses võib seaduseelnõu 759 SE seletuskirja valguses olla mõistetu, kuid leiame, et kasutajate ringi edasise laienemise tõttu vajab norm kas dünaamilisemat lahendust või kui soovitakse säilitada suletud loetelu, siis tuleks seletuskirjas selgitada, et iga uue kasutajaasutuse liitumisel tuleb põhimäärust muuta. Lisaks soovitame kaaluda põhimäärusesse sellise mehhanismi lisamist, mis selgitab, kuidas uued kasutajaasutused lisanduvad ja kas tulevikus liitujad muutuvad kaasvastutavaks töötlejaks või üksnes kasutajaasutuseks. Siinjuures juhime tähelepanu sellele, et ka KeeleS § 7¹ lõike 6 punkt 5 näeb ette, et andmekogu põhimääruses tuleb sätestada juurdepääs andmekogule ning sellega liitdestamise täpsemad tingimused ja kord.

2. Eelnõu § 2 lõike 2 kohaselt on EKI tõlkevärava haldaja. Lähtudes põhimääruse § 2 lõikes 4 loetletud ülesannetest, siis ilmselt on haldaja puhul silmas peetud andmekogu vastutavat töötlejat. Märkime, et avaliku teabe seaduse (AvTS) andmekogu regulatsiooni vaatest ei ole „haldaja“ iseseisev põhiroll ning võib tekitada ebaselgust, kui seda kasutatakse

¹ [Avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seadus 759 SE](#)

vastutava, kaasvastutava või volitatud töötleja rolli kõrval. Palume eelnõus täpsustada mõiste „haldaja“ kasutamist ning andmekogu pidamise ja isikuandmete töötlemise rollijaotust. Kuna KeeleS § 7¹ sätestab EKI ja kasutajaasutuste kaasvastutuse, tuleb põhimääruses selgelt avada, millises ulatuses puudutab kaasvastutus andmekogu pidamist ning millises ulatuses andmekogus olevate isikuandmete töötlemist.

3. Eelnõu § 4 järgi peetakse tõlkeväravat infotehnoloogilise andmebaasina. Märgime, et kuni 2007. aastani kehtinud andmekogude seadus nägi ette andmekogu tehnilise ülesehituse ja tasandite kirjeldamise põhimääruses. AvTS sellist nõuet enam ei sisalda, mistõttu ei oma mõiste „infotehnoloogiline andmebaas“ iseseisvat regulatiivset tähendust ega anna põhimäärusele õiguslikku lisaväärtust. Tegelikult tuleneb juba AvTS § 43¹ lõikes 1 toodud andmekogu mõistest see, et tegemist on infosüsteemis peetava andmete kogumiga ning küberturvalisuse seadusest tulenevalt kujutab infosüsteem endast digitaalset andmetöötlust. Soovitame sätte põhimäärusest eemaldada või siis seletuskirjas selgitada, mida mõistetega „infotehnoloogiline andmebaas“ tegelikult on silmas peetud.
4. Eelnõu § 2 lõike 3 kohaselt on tõlkevärava volitatud töötlejal õigus vajadusel kaasata arendus- ja hooldustööde tegemisse teise volitatud töötleja, sõlmides temaga lepingu, olles hinnanud isikuandmete töötlemise eesmärgi, vajadust ja riske ning teavitades sellest mõistliku aja jooksul tõlkevärava haldajat.

Sellisel sõnastatud säte annab andmekogu volitatud töötlejale küll õiguse kaasata teine volitatud töötleja, kuid ei sätesta piisavalt selgelt kaasvastutavate töötlejate kontrolli ega heakskiidu mehhanismi. IKÜM loogika järgi ei saa volitatud töötleja teist volitatud töötlejat kaasata ilma vastutava töötleja eelneva konkreetse või üldise loata ning vastutaval töötlejal peab olema võimalus hinnata kaasamise tingimusi ja esitada vastuväiteid. Seega, arvestades tõlkeväravas töödeldavate andmete tundlikkust, ei ole piisav üksnes haldaja teavitamine mõistliku aja jooksul, vaid sätte sõnastust tuleks muuta selliselt, et oleks aru saada, et teise volitatud töötleja kaasamine eeldab eelnevat kirjalikku üld- või erivolitust ning kaasvastutavatel töötlejatel või vähemalt haldajal oleks sisuline võimalus hinnata kaasamise mõju andmetöötlusele ja turvariskidele.

5. Eelnõu §-des 6–8 sätestatakse kasutajaasutuste, tõlkepartnerite, lõppkasutajate, tõlketööde, tõlgitava teabe, tõlkemälu, teavituste ja logide andmed. Tõlgitava teabe ja lisa- või taustamaterjali andmetena on nimetatud teave alg- ja sihtkeeles, sh isikuandmed ja eriliiki isikuandmed lähtuvalt tõlketöö sisust. Samuti on tõlkemälu andmetena nimetatud ka tõlkesegmendid lähte- ja sihtkeeles, sh isikuandmed ja eriliiki isikuandmed lähtuvalt tõlketöö sisust. Seletuskirjas on selgitatud, et tõlgitav tekst võib sisaldada väga tundlikke andmeid, näiteks terviseandmeid, süüteoandmeid või maksuandmeid.

Seega lubab eelnõu töödelda tõlkimist vajavas tekstis sisalduvaid isikuandmeid, kuid ei loo piisavalt selgeid töötluspiiranguid ega täiendavaid kaitsemeetmeid selleks, et eriliiki või piiratud juurdepääsuga andmed ei liiguks tõlkemäludesse, jagatud tõlkemäludesse või avalikesse anonüümistatud tõlkemäludesse. Samas on tõlkemälu olemus korduvkasutus, mis tähendab, et kui tundlik teave jõuab tõlkemällu, võib see hiljem sattuda teise tõlketöö, teise asutuse, tõlkepartneri või avalikustamise protsessi mõjualasse.

Palume eelnõus selgelt sätestada, et tõlgitavas tekstis sisalduvaid isikuandmeid ja eriliiki isikuandmeid töödeldakse üksnes konkreetse tõlketöö tegemiseks ning neid ei kanta jagatud ega avalikku tõlkemällu, kui selleks puudub eraldi õiguslik alus ja kontrollitud anonüümimise või juurdepääsupiirangu mehhanism. Lisaks soovitame täiendada eelnõu § 3 selliselt, et oleks selgelt aru saada, et iga kaasvastutava töötleja ülesandeks on tema hallatava tõlkemälu juurdepääsuulatuse määramine, andmete õiguspärane tõlkemällu kandmine, vajaduse korral andmete pseudonüümimine või anonüümimine ning avalikustamise eelsete kontrollitoimingute tegemine.

6. Eelnõu § 1 lõike 1 punktide 3–4 kohaselt võimaldatakse igaühel tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde, kasutades avalikke anonüümitud tõlkemälusid, ning avalikustatakse anonüümitud tõlkemälud. Eelnõu § 10 lõikes 4 on sätestatud, et teabeväravas avalikustatakse juurdepääsupiiranguta andmed. Seletuskiri selgitab, et avalikud tõlkemälud on kontrollitult puhtad ega sisalda isikuandmeid, ärisaladusi ega muud konfidentsiaalset infot. Ühtlasi märgitakse seletuskirjas, et avalikke tõlkemälusid jagatakse huvitatud osapooltega avaandmete teabeväravas.

Samas ei ole eelnõu tekstis ega ka seletuskirjas piisvalt selgelt sätestatud, millal võib tõlkemälu pidada anonüümseks, kes anonüümimist kontrollib, kas ja kuidas kontroll dokumenteeritakse ning kes vastutab avalikustamise otsuse eest. Samuti on § 10 lõike 4 sõnastus „juurdepääsupiiranguta andmed“ liiga lai, kuna juurdepääsupiirangu puudumine ei tähenda automaatselt, et andmed on isikuandmete kaitse mõttes anonüümsed või avaandmetena avaldamiseks sobivad. Avalikustamise eelduseks peab olema kontrollitud ja dokumenteeritud anonüümsus, mitte üksnes asjaolu, et teabele ei ole määratud juurdepääsupiirangut.

Leiame, et eelnõus tuleks eristada juurdepääsupiirangu puudumist, avalikustamist, avaandmetena kättesaadavaks tegemist ja anonüümimist. Avalikustada ei tohiks kõiki juurdepääsupiiranguta andmeid, vaid üksnes kontrollitud ja dokumenteeritult anonüümitud tõlkemälusid, mille puhul on hinnatud tuvastamisega kaasnevat riski.

7. Eelnõu § 10 lõike 1 kohaselt tagab kasutajaasutus, et isikuandmed ja juurdepääsupiiranguga andmed ei satu avalikku tõlkemällu ning haldaja ei kontrolli juurdepääsupiirangu kohast rakendamist. Seletuskirjas on põhjendatud seda sellega, et haldaja ei pääse ligi kaasvastutaja andmetele ega pruugi omada taustainfot piirangu üle otsustamiseks.

On igati mõisteta ja arusaadav, et konkreetse teabe osas juurdepääsupiirangu määramine on üldjuhul selle teabe valdaja ehk kasutajaasutuse ülesanne, kuid samas ei saa see tähendada seda, et EKI-l andmekogu vastutava töötlejana siin üldse mingit vastutust ei ole. Kui EKI on tõlkevärava haldaja ja kaasvastutav töötleja, peab tal olema vähemalt süsteemne kontroll selle üle, et avalikustamise, tõlkemällu kandmise ja juurdepääsuõiguste mehhanismid töötavad nõuetekohaselt. See ei tähenda, et EKI peab hindama iga dokumendi sisulist juurdepääsupiirangut, kuid ta peab tagama tehnilised ja korralduslikud kontrollid, mis väldivad piiratud või isikuandmetega teabe sattumist avalikku tõlkemällu. Soovitame sõnastust muuta selliselt, et oleks aru saada, et kasutajaasutus vastutab konkreetse teabe juurdepääsupiirangu määramise ja andmete klassifitseerimise eest, kuid haldaja tagab tehnilised ja korralduslikud meetmed, mis võimaldavad piiranguid süsteemis rakendada, kontrollida ja rikkumisi tuvastada.

8. Eelnõu § 11 lõike 1 kohaselt tagatakse tõlkevärava andmetele otsejuurdepääs turvalise andmevahetuskihi kaudu. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt kontrollitakse ligipääsuõiguse teostamisel õiguste kehtivust. Samas seletuskirjas on selgitatud, et tõlkevärava andmetele on juurdepääs turvalise internetiühenduse HTTPS kaudu ning lõppkasutaja toimingute teostamisel kontrollitakse tarkvaraliselt tema õiguste piisavust ja kehtivust.

Juhime tähelepanu sellele, et eelnõu ja seletuskiri ei ole selles osas täielikult kooskõlas. Eelnõu kasutab mõistet „turvaline andmevahetuskiht“, seletuskiri aga HTTPS-ühendust. Kui mõeldakse X-tee kaudu toimuvat andmevahetust, siis tuleks seda täpsustada; kui mõeldakse turvalist veebipõhist juurdepääsu, siis tuleks kasutada täpsemat sõnastust. Samuti ei piisa ainult õiguste kehtivuse kontrollimisest, vaid kontrollida tuleb ka õiguste piisavust, ulatust, rollipõhisust, vajaduspõhisust ja kehtivust konkreetse kasutajaasutuse või tõlketöö suhtes. Palume eelnõu ja seletuskirja selles osas täpsustada.

9. Eelnõu § 14 kohaselt peetakse logi andmete sisestamise, muutmise ja päringute üle. Logisse kantakse tegevuse sooritaja, tegevuse sisu, tegevuse aeg, käsitletud sihtobjekt ja muudatuse tulemsihtobjektis. Logi säilitatakse kaks aastat ning seejärel kustutatakse.

Ilmselgelt on logimise reguleerimine vajalik ja asjakohane. Küll aga tuleks hinnata, kas logiandmete koosseis on piisav ka vaatamise, allalaadimise, tõlkemällu kandmise, tõlkemälust eemaldamise, avalikustamise, kustutamise ja juurdepääsuõiguste muutmise toimingute kontrollimiseks. Arvestades tõlkevärava väga suurt kaitsetarvet ja võimalust, et töödeldakse eriliiki isikuandmeid, peaks logimine hõlmama kõiki olulisi andmetele juurdepääsu ja andmete edasise kasutamise toiminguid, mitte üksnes sisestamist, muutmist ja päringuid.

10. Seletuskirjas on esitatud andmekaitsealane mõjuhindang, milles märgitakse, et tegemist on seaduse rakendusaktiga, eelnõus käsitletud tegevused ei too sisuliselt kaasa uusi töötlustoiminguid ning võrreldes kehtiva seadusega töötluste eesmärgid ja ulatus oluliselt ei muutu. Samuti leitakse, et negatiivne mõju andmesubjektidele on vähene. Siinsamas aga kirjeldab seletuskiri, et tõlkeväravas võib töödeldav tekst sisaldada väga tundlikke andmeid, sh terviseandmeid, süüteoandmeid ja maksuandmeid ning eelnõu § 5 kohaselt on tõlkevärava kaitsetarve väga suur.

Leiame, et seletuskirja mõjuhindang on liiga üldine ega ava piisavalt riske, mis tulenevad sellest, et tõlgitav tekst võib sisaldada eriliiki isikuandmeid ja muud tundlikku teavet, tõlkemälud on korduvkasutatavad ja osad neist on plaanis avalikustada, süsteem sisaldab rollipõhist juurdepääsu ja peakasutaja õigusi, seletuskiri viitab automaatalgoritmidele sobiva tõlkija leidmiseks ning avalikud anonüümitud tõlkemälud võivad sisaldada isikuvastamise riski. Palume seletuskirjas mõjuhindangut täiendada konkreetsema riskianalüüsi ja kaitsemeetmete kirjeldusega. Ei ole veenev järeldada, et lisariske ei kaasne, kui samal ajal tunnistatakse väga suurt kaitsetarvet ning võimalust töödelda eriliiki ja muid tundlikke andmeid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Terje Enula
Terje.Enula@aki.ee
627 4144